Универзитет у Београду
Филозофски факултет

На предлог већа Одељења за педагогију и андрагогију од 04.02.2021. године и на основу члана 231- став 1. алинеја 17, и члана 278. Статута факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Београду на својој редовној седници, одржаној 19.02.2021. године, изабрало нас је у комисију за оцену научне заснованости теме докторске дисертације „Професионална аутономија наставника и њихови ставови према аутономији ученика у настави“, кандидата Луке Николића, студента докторских академских студија педагогије. На основу прегледа биографије и библиографије и предлога теме подносимо Наставно-научном већу:

Реферат о квалификованости кандидата и подобности теме за докторску дисертацију

1. Основни подаци о кандидату

Лука Николић рођен је у Београду 13.12.1993. године. Основне академске студије педагогије уписао је на Филозофском факултету Универзитета у Београду 2012. године. Овај ниво студија је завршио 03.09.2016. године са просечном оценом 8,81. Мастер академске студије педагогије завршио је на истом Факултету 22.09.2017. године, одбранивши завршни мастер рад под насловом „Медијска писменост средњошколаца“ (са оценом 10). На мастер академским студијама оставио је укупну просечну оцену 9,80. Докторске академске студије педагогије уписао је 10.01.2018. године.

Од 30.06.2018. године ангажован је у звању истраживач-приправник на пројекту Института за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду „Модели процењивања и стратегије унапређивања квалитета образовања у Србији“ (број 179060, 2011-2018), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Учествовао је у пројектним тимовима Одељења за педагогију и андрагогију у изради предлога пројеката у конкурсним програмима Фонда за науку Републике Србије: „Програм за изврсне пројекте младих истраживача – ПРОМИС“ и програм „Идеје“.

Поред истраживачких обавеза при Институту за педагогију и андрагогију, Лука Николић је ангажован и у настави на основним академским студијама педагогије и андрагогије, на предметима: Основи педагогије, Савремени педагошки правци, Основи педагошке науке, Општа педагогија и Увод у педагогију. Од октобра 2018. године обавља функцију секретара часописа „Настава и васпитање“ који издаје Педагошко друштво Србије и Институт за педагогију и андрагогију, Филозофског факултета Универзитета у Београду.

Кандидат је имао учешће са излагањем на једној националној и једној међународној конференцији. Поред тога, Лука Николић је објавио два научна рада у часописима националног значаја:

1. Николић, Л. (2019). Утицај социо-економских чинилаца и образовних пракси на развој даровитих студената у Србији. *Педагогија*, *74*(3), 306-319.
2. Николић, Л. (2020). Е-учење у високошколском образовању из перспективе критичке педагогије Паула Фреиреа. *Настава и васпитање*, *69*(1), 459-470.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања докторанда је професионална аутономија наставника и њихови ставови према аутономији ученика у настави. Кандидат полази од схватања аутономије као базичне људске потребе, при чему професионалну аутономију наставника разматра као важну компоненту њиховог рада. Кандидат разматра различите приступе разумевању и концептуализовању професионалне аутономије наставника, настојећи да је сагледа на обухватан начин као право наставника буду питани и слободу да доносе одлуке у вези са различитим питања која их се непосредно тичу. С тим у вези, Лука Николић, ослањајући се на релевантне изворе у овој области, сагледава професионалну аутономију на три нивоа: општем (могућност наставника да учествују у одлучивању организације школског система, законској регулативи, наставним програмима и слично), колегијалном (учешће у одлучивању у питањима која се тичу организације рада школе у којој раде) и индивидуалном нивоу (одлучивање о садржају наставе, начину рада у настави, оцењивању итд.). На основу таквог разумевања професионалне аутономије наставника и увида да је професионална аутономија наставника недовољно истражен проблем у нашој средини, Лука Николић најпре констатује да постоји потреба да се на основу предложене концептуализације професионалне аутономије испита доживљај професионалне аутономије коју наставници имају у оквиру нашег образовног контекста.

Поред тога, повезујући проблем професионалне аутономије наставника са аутономијом ученика у настави, кандидат запажа да нису у довољној мери истражени фактори који утичу на то да ли ће наставници који доживљавају да имају већи степен професионалне аутономије бити уједно и наставници који ће у већој мери настојати да подстичу аутономију ученика. У даљем образлагању проблема истраживања, полазећи од тога да ставови у великој мери обликују понашање, кандидат поставља претпоставку да један од значајних фактора подржавања аутономије ученика у настави могу представљати ставови наставника према аутономији ученика. Ослањајући се на значај ставова, кандидат истиче да је неопходно испитати колики значај наставници придају аутономији ученика у настави, у којој мери разумеју вредности ученичке аутономије, те какав емоционални однос заузимају према аутономији ученика и да ли су спремни да делују на начин којим би се могао окарактерисати као подршка аутономији ученика у настави. Узимајући као оквир за истраживање развојну и мотивациону теорију самоодређења, кандидат ће подробније испитати и заступљеност облика понашања наставника који су усмерена на подршку аутономији ученика у настави, а које посматра као бихејвиоралну компоненту става. Циљ истраживања које кандидат Лука Николић предлаже је, дакле, испитивање повезаности наставничког доживљаја професионалне аутономије и њихових ставова према аутономији ученика у настави.

Циљ истраживања је операционализован кроз следеће истраживачке задатаке: испитати доживљај професионалне аутономије наставника; испитати ставове наставника према аутономији ученика у настави; испитати заступљеност понашања наставника усмерених на подршку аутономији ученика у настави; утврдити смер и јачину повезаности између доживљаја професионалне аутономије наставника, ставова наставника према аутономији ученика у настави и заступљености понашања наставника усмерених на подршку аутономији ученика у настави; утврдити да ли постоје статистички значајне разлике у наставничком доживљају професионалне аутономије, ставовима наставника према аутономији ученика и заступљености понашања наставника којима се подржава аутономија ученика, у односу на пол наставника, године радног стажа у настави, наставни предмет који предају, ниво образовног система у којем су наставници запослени и карактеристике педагошко-психолошко-методичког образовања наставника.

3. Опис садржаја и структура по поглављима дисертације

У уводном делу рада кандидат ће изнети разлоге бављења овом темом и указати на важност и актуелност проблема истраживања. У целини која се односи на *теоријски оквир истраживања*, кандидат ће дати синтезу теоријских радова који се баве концептуализацијом појма аутономије у различитим наукама, различитим утемељењима аутономије и професионалне аутономије наставника као и аутономије ученика у наставном контексту. Тиме ће се теоријски утемељити разумевање актуелних тенденција у наведеним областима, са посебним акцентом на различите концептуализације професионалне аутономије наставника као централног проблема овог истраживања.

У целини која се односи на *Методолошки оквир истраживања,* кандидат ће образложити приступ у истраживању професионалне аутономије наставника и њихових ставова према аутономији ученика у настави, те представити методе, технике и инструменте истраживања, описати узорак, као и начине анализе података. У целини *Анализа и интерпретација резултата истраживања*, кандидат ће представити резултате спроведеног истраживања и интерпретирати их.

У закључном поглављу кандидат ће синтетизовати налазе добијене истраживањем и на основу добијених закључака извешће се теоријске и практичне педагошке импликације, као и смернице за образовну политику усмерене на истицање значаја и пружање системске подршке професионалној аутономији наставника.

У складу са стандардима писања научног рада, кандидат ће на крају рада дати прилоге, који ће садржати коришћене инструменте и додатне прегледе података. као и списак коришћене литературе.

4. Основне хипотезе истраживања

Рад се заснива на полазишту да доживљај професионалне аутономије повезан са њиховим ставовима о аутономији ученика у настави. Кандидат полази од опште хипотезе да постоји повезаност између наставничког доживљаја професионалне аутономије и њихових ставова према аутономији ученика у настави. Наиме, очекује се да ће наставници који имају висок степен доживљаја сопствене професионалне аутономије имати позитивније ставове према аутономији ученика у настави, односно да ће у већој мери препознавати вредност и значај аутономије ученика, исказивати позитивне емоције

према концепту аутономије ученика, као и да ће исказивати већу спремност да делују са циљем подршке аутономији ученика у настави. У складу са тим, очекује се да ће наставници који имају позитиван став према аутономији ученика у већој мери практиковати понашања која су усмерена на подршку ученичкој аутономији у настави. Наведене хипотезе су засноване на резултатима истраживања која показују повезаност задовољења потреба за аутономијом са мотивацијом за рад и осећајем задовољства при обављању посла, као и стилом понашања наставника на часу (Deci & Ryan, 1985; Pelletier, Séguin-Lévesque, & Legault, 2002; Tadić, 2015).

5. Методе у истраживања

Истраживање је замишљено као неексперименталне корелациона студија која омогућава утврђивање смера и јачине повезаности између дефинисаних варијабли истраживања. Конкретније, истраживање ће бити усмерено на утврђивање смера и јачине повезаности између следећих зависних варијабли: доживљаја професионалне аутономије наставника, ставова наставника према аутономији ученика у настави и учесталости понашања наставника која су усмерена на подршку аутономије ученика у настави. Користећи се анализом варијансе, кандидат ће настојати да утврди да ли постоје разлике у погледу доживљаја професионалне аутономије наставника, њихових ставова према аутономији ученика у настави и заступљености понашања која су усмерена на подршку аутономије ученика у настави у односу на следеће независне варијабле: пол наставника, године радног стажа у настави, наставни предмет који наставници предају, ниво образовног система у којем су наставници запослени и карактеристике педагошко-психолошко-методичког образовања наставника.

Истраживање ће бити реализовано применом различитих истраживачких техника (скалирање и анкетирање), при чему ће инструменти бити конструисани уз ослањање на постојеће валидиране инструменте. Како би се обезбедила валидност података, замисао кандидата је да у првој фази спроведе пилот истраживање на узорку од 100 наставника, како би се провериле метријске карактеристике конструисаних инструмената и извршиле евентуалне ревизије пре друге фазе, односно главног истраживања.

Предвиђени узорак главног истраживања чине најмање 300 наставника предметне наставе запослених у основним и средњим школама на територији Града Београда. Узорак ће, према типу, бити једноставни случајни и квотни. Наиме, намера кандидата је да

случајним путем изабере школе које ће бити позване да се укључе у истраживање, водећи при том рачуна да се обухвати пропорционалан број основних школа, средњих стручних школа и гимназија. На нивоу одабира наставника унутар одабраних школа, план кандидата је да примени квотно узорковање, односно да инструменте дистрибуира свим наставницима запосленим у тим школама, а да прати структуру узорка наставника који су попунили инструменте у односу на различите параметре, тј. предвиђене независне варијабле, како би се обезбедило да у односу на те параметре постоји релативно уједначен број наставника.

6. Очекивани резултати и научни допринос

Значај предложе теме докторске дисертације кандидата Луке Николића огледа се најпре у презентовању различитих концепата професионалне аутономије наставника који нису заступљени у литератури на нашим просторима, те у систематичној теоријској обради овог важног педагошког проблема. На то се надовезује и значај планираног емпиријског истраживања, будући да у нашем контексту не постоје истраживања која на обухватан и систематичан начин испитују доживљај професионалне аутономије наставника, а посебно не она која испитују повезаност наставничког доживљаја професионалне аутономије и њихових ставова према аутономији ученика у настави. Дакле, поред увида у то како наставници доживљавају сопствену професионалну аутономију на различитим нивоима (општем, колегијалном и индивидуалном), истраживање ће допринети и разумевању наставничких ставова према аутономији ученика у настави и подробнијем сагледавању начина на које наставници настоје да подрже аутономију ученика у настави. Додатно, истраживачки увиди би могли допринети расветљавању чинилаца који утичу на степен и природу повезаности између наставничког доживљаја професионалне аутономије и њихових ставова према аутономији ученика у настави.

Увиди добијени истраживањем могу представљати добру основу за дефинисање смерница за креаторе образовних политика у вези са начинима да се оснажи професионална аутономија наставника, као и за формулисање педагошких импликација усмерених на освешћивање значаја аутономије ученика у настави међу наставницима и унапређивање компетенција наставника за пружање подршке аутономији ученика у настави.

Са методолошког аспекта, допринос предложене докторске дисертације огледа се у конструкцији нових инструментима и њиховом валидирању, а који би се потенцијално

могли користити у другим истраживањима и тиме допринети богаћењу фонда знања о професионалној аутономији наставника и аутономији ученика како у наставном, тако и у другим контекстима.

7. Закључак

Узимајући у обзир све наведено, Комисија је закључила да је образложење предлога теме докторске дисертације и постављено емпиријско истраживање кандидата Луке Николића у складу са академским стандардима, да ће се кандидат бавити проблемом који је релевантан за педагогију као науку и који није довољно истражен у нашој средини. Комисија сматра да је кандидат кроз презентован предлог и приложену литературу демонстрирао познавање и разумевање сложености теме коју намерава да истражи, као и да има довољно разређен план на који начин ће реализовати предложено истраживање, те предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Београду да усвоји овај извештај и упути Већу друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду предлог да одобри израду докторске дисертација **Луке Николића** под насловом **„Професионална аутономија наставника и њихови ставови према аутономији ученика у настави“.**

Београд, 12. 04. 2021. година

Комисија

_____

др Лидија Радуловић, ванредни професор
Филозофски факултет Универзитета у Београду

_____

др Радован Антонијевић, редовни професор
Филозофски факултет Универзитета у Београду

_____

др Ивана Ђерић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд